

STUDENTEN WEEKBLAD

7de Jaargang.
No. 17.

REDACTEUREN: D. A. DE FREMERY, M. J. GRANPRÉ
MOLIÈRE, J. H. TELDERS, J. P. VALKEMA BLOUW,
R. VER LOREN VAN THEMAAT.

Donderdag
9 Febr. '05.

Dit blad verschijnt Donderdags, behalve in de vacantiën. De abonnementsprijs is f 3,50, bij vooruitbetaling f 3,— per jaar. De jaargang loopt van 1 October tot 30 September.
De prijs der advertentiën is 10 cents per regel.

J. WALTMAN JR.
UITGEVER • DELFT

Inzendingen die Dinsdagmiddag 12 uur niet aan het redactie-adres zijn bezorgd, kunnen niet meer in het eerstkomend nummer worden opgenomen.
Het adres voor redactie en administratie is: Binnenwatersloot 33.

Eerstvolgende REDACTIE-VERGADERING ten huize van den heer M. J. GRANPRÉ MOLIÈRE, Oude Delft 223, op Dinsdag 14 Februari '05, des middags om 4 uur.

Studenten Lieder.

Wij ontvingen op onze vraag (zie vorig Weekblad), nog de antwoorden van den Heeren Emm. de Bom, Prof. Symons, Prof. Naber, Dr. J. B. Schepers en H. Gomperts (oud-lid D. S. C.), welke hieronder volgen:

Tevens betuigt de Redactie haar hartelijken dank aan deze heeren voor hunne welwillendheid.

ANTWERPEN, 26 Jan. 1905.

Voor mijn bescheiden part, meen ik, dat niets minder wenschelijk is dan nieuwe toevoer van opgeschroefd-vaderlandsche rijmelarij en banale deunen, evenzeer als het bierenthousiasme dat uit de meeste der mij bekende studentikoze literatuur spreekt. Van prijskampen verwacht ik hierin weinig bate: komt er eens een jong student voor den dag, iemand voor wien het vaderland geen voorwendsel tot rethoriek en de neuswijsheid van vele „universitaireren” het heeal nog niet is, iemand die in zich iets hebben zou van een Musset, een Walt Whitman en een Eichendorff.... ja dán.... Maar die student zal in ieder geval een dichter, d. i. een schoon mensch, moeten wezen, wil hij de ideale tolk van zijn makkers zijn — en de componist zal zijn tweelingbroeder moeten zijn.

Met hoogachting,

Uw dnr.,

EMMANUEL DE BOM.

Aan de Redactie van het „Studenten Weekblad”.

Uw vriendelijke uitnoodiging mijn meening te zeggen over de noodzakelijkheid of 't overbodige van een Nederlandsch Studentenlied overviel mij, want niets in mij dacht meer aan de studententijd. Ik zag vooruit, niet terug. Uw brief dwong mij tot het laatste en zoo liep ik eenige dagen om, trachtende me weer student te denken. Al dadelijk was het mij gelukt in de nevel achter me een oogenblik te zien van echte verheffing door een lied veroorzaakt. De natrilling voelde ik van het gevoel door 't Iö Vivat gewekt, als de Senaat met hoge gasten als b.v. de professoren binnenkwam. Daar was voor mij iets elektrisch in, in de eerste studentenjaren ten minste en ik heb daar altijd voor gevoeld, al waren dan ook twijfelende, alles-, veel-ten-minste-afbrekende vrienden wel oorzaak van minder mee voelen ten laatste. Zo gaat het met zooveel in de (studenten) wereld: daar moet men gaandeweg aan ontkomen door zelf krachtiger te worden. Blijft dus de geestdrift, of hoe men 't noemen wil, door het „Iö Vivat” gewekt.

Ik weet verder niet welk een woede terstond de bundel Studenten-Lieder te Groningen uitgegeven, gezongen en herzongen werd; al kwamen dan ook vele daarvan lijnrecht uit de tingeltangel.

De verschijning van het Groningsche Corpslied van Jan Gouverneur in de krachtige klankrijke wijze van L. Dokkum en het reusachtig sukses van dit pakkende lied, dat sedert op geen kroegjool ontbrak.

De grote invloed door de liedjes van de „Kommissie 14b” — te Groningen ingesteld bij gelegenheid van een

ruzie tussen Korps en Harmonie, toen het lidmaatschap van beide door de Korpsvergadering voor onverenigbaar werd verklaard en er op de kroeg (korps en kroeg zijn te Groningen één) uitvoeringen werden gegeven — die grote populariteit van hun liedjes en zovele andere uitingen van de studentengeest; de verhoogde feeststemming op de kroeg wanneer er voor liedjes gezorgd was bij een kroegjool; dat alles, waar ik zo geleidelijk weer oog en oor voor heb gekregen, doet mij denken, dat het ook buiten Groningen wel zo zal geweest zijn.

In hoever nu de tijden veranderd zijn, weet ik niet, maar ik hoop dat in de student die zich met alle wereldproblemen is gaan bemoeien genoeg van de student is overgebleven om de bezielende gloed van het lied mee te gevoelen.

J. B. SCHEPERS.

GRONINGEN, 30 Januari 1905.

Aan de Redactie van het „Studenten Weekblad”
te Delft.

Mijne Heeren!

Gij wenscht mijn gevoelen te vernemen omtrent de vraag: „Is het wenschelijk en te verwachten, dat te onzent een Studentenlied zich zal ontwikkelen, gelijk dat in Duitschland zoo sterk het geval is?” Hoewel ik mij allerminst bevoegd en geroepen acht, in deze kwestie met eenig gezag te spreken, zoude ik het toch onheusch vinden, wanneer ik niet een poging deed om aan uw verzoek te voldoen.

Wat de wenschelijkheid betreft, mij dunkt, dat het oordeel daarover uitsluitend berust bij de tegenwoordige studentenmaatschappij. Trouwens, met de erkenning in uw schrijven, dat aan Nederlandsche Studentenliederen, eene duidelijk merkbare behoefte bestaat, is dat oordeel reeds gegeven.

Een tweede vraag is deze: Bestaat er gegrond uitzicht, dat ten onzent een studentenlied populair zal worden? Laat mij er rond voor uitkomen, dat ik daaromtrent niet bijzonder optimistisch gestemd ben.

Aan de mogelijkheid, dat uw zeer te waardeeren prijsvraag tot het ontstaan van bruikbare liederen — waarbij ik aan teksten op bekende wijzen de voorkeur zou geven boven zelf gecomponeerde melodieën — zal leiden, twijfel ik niet. Maar zullen die liederen op soortgelijke wijze het persoonlijk eigendom van elken student worden, als de beste nummers van het „Commersbuch” het in Duitschland zijn?

Het is altijd bedenkelijk, waar de lijn der historische ontwikkeling sedert lang is afgesneden, in de zeden van een volk of ook maar van een volksdeel, van een „stand”, iets naar vreemd model nieuw te willen invoeren.

Het Duitsche Studentenlied heeft zich minstens een eeuw lang onafgebroken kunnen ontwikkelen: het verouderde stierf af, nieuwe stof werd opgenomen, maar een stam was aanwezig, waaraan dat nieuwe zich vast kon hechten. Wij hebben ons „Iö Vivat” — waarvan tegenwoordig zelfs de tekst door een geheele categorie van studenten niet meer begrepen wordt — dat als academisch symbool gehandhaafd is gebleven, maar juist in zijn isolement er niet voor pleit, dat ons studentenleven zich sterk wenscht te uiten in georganiseerd gezang.

Men moet verder niet vergeten, dat in Duitschland het zingen een essentieel deel uitmaakt van de volksopvoeding, dat het ook, evenals in de Skandinavische landen, op de

middelbare scholen en de gymnasia althans tot een zekeren leeftijd wordt beoefend. De Duitse student brengt de lust tot zingen mee aan de universiteit, hij brengt ook mee een schat van wijzen, aan welke de teksten van het studentenliedboek zich al zeer snel weten aan te passen. Ten onzent zou naar mijn meening de school, en niet alleen de lagere, zich dit belang allereerst moeten aantrekken.

Eindelijk is er, als ik mij niet bedrieg, iets in ons volkskarakter, dat minder bevorderlijk zou kunnen blijken aan de ontwikkeling van Nederlandschen studentenzang. Het is de schaduwzijde van een van onze beste eigenschappen, van onze degelijkheid, van onzen afkeer van alles wat zweemt naar of ook maar den schijn heeft van „aanstellerigheid.” De vrees om „aus sich heraus zu gehen” uit zich bij ons op allerlei wijze en zit ons in 't bloed. De jongens — de meisjes in mindere mate — op de schoolbank geneeren zich om met uitdrukking en met scherpe accentuatie te lezen, om een gedicht mooi voor te dragen. Het verschijnsel dat de kunst van zeggen in ons land zoo laag staat, hangt nauw hiermede samen. Ik vrees, dat ook de koorzang in studentenkringen onder deze vaderlandsche eigenschap zal hebben te lijden.

Mocht ik mij bedriegen in mijn aanvankelijken twijfel aan het welslagen van uw streven, dan zou mij dit verheugen. Al wat bij kan dragen tot het bevorderen van de beoefening van het Nederlandsche lied heeft mijn warme sympathie. Maar er is uiteraard een groot verschil tusschen de verspreiding en populariseering van het lied langs wetenschappelijken en artistieken weg en het ingang doen vinden van een tot dusver zoo goed als onbekend gebruik in het studentenleven.

Acht gij het wenschelijk, deze opmerkingen in uw weekblad te laten afdrukken, dan heb ik daartegen geen bezwaar, al geloof ik niet dat haar beteekenis die publiciteit kan rechtvaardigen.

Met de meeste hoogachting verblijf ik,

Uw dienstw. dnr.,

B. SYMONS.

UTRECHT, 3 Feb. 1905.

Wel Ed Geb. Heeren,

De wenschelijkheid dat ook te onzent het Studenten-lied tot ontwikkeling kome, schijnt mij zoo zeer van zelf te spreken, dat het mij onmogelijk voorkomt, die stelling, of liever axioma, met bewijsgronden te staven. Om voorts uit te maken, of gronden aanwezig zijn voor zoo heugelijke verwachting, zoude men met een ziensblik moeten zijn toegerust, die mij niet is gegeven.

Tot mijn spijt moet ik U dus teleurstellen en mij van het voldoen aan Uw geëerd verzoek verschonen.

Verblijve inmiddels, met de meeste onderscheiding,

Wel Ed Geb. Heeren,

U Ed. dw. dnr.,

Prof. J. C. NABER.

Aan de Redactie van het Studenten-Weekblad
te Delft.

AMSTERDAM, 20 Jan. 1905.

Aan de Redactie van het „Studenten Weekblad”
te Delft.

Hooggeachte Heeren!

Met belangstelling nam ik kennis van uw circulaire en

FEUILLETON.

BETJE.

Oorspronkelijke Rotterdamse Roman
door KOSMOS.

Auteursrecht voorbehouden overeenkomstig de wet van 28 Juni 1881,
Staatsblad n°. 124.

HOOFDSTUK III.

Eduard speelt een voorname rol.

Om onze lezers tegemoet te komen, herinneren wij er hen aan, dat wij ons verhaal afbraken op het oogenblik dat de zelfregistreerende instrumenten van het Meteriologisch Instituut te Zeist belangrijke storingen in de atmosfeer aantekenden, wanneer wij in deze tijdsbepaling de fout verwaarloozen, welke ontstaat door de afstand van Rotterdam tot Zeist.

plan tot uitvoering gebracht: „Prijsvraag voor Nederlandsche Studenten Liederen.”

Zeer zeker is het wenschelijk dat te onzent een Studenten-Lied zich moet ontwikkelen; of het te verwachten is? laten wij het hopen. En waarom ook niet? Alle gegevens zijn er. Musicaal is ons volk, onze jeugd genoeg, zeker niet minder dan de Duitse jeugd. Alleen de goede wil moet er zijn en die kan dan wederom ten goede komen aan het volk. Dus veel succes met uw prijsvraag. Ik vind niet direct noodzakelijk dit schrijven in het Studenten Weekblad te laten afdrukken, neemt U er uit wat U goeddunkt.

Met de meeste hoogachting,

Uw Ed. dnr.,

H. GOMPERS.

Aan den Heer J. B. H. Coenen.

Ik wil beginnen met den Heer J. B. H. Coenen en ook den Heer de F., er op te wijzen dat het door hen zoo gewraakte citaat door mij is gebruikt als omschrijvende de roeping der vrouw, en niet, zooals ik uit hun schrijven meen te moeten opmaken, als een soort verheerlijking der vrouw.

Ik neem gaarne de verdediging der woorden van Doctor Catherine van Tussenbroek op mij, tegenover de qualificatie des Heeren J. B. H. Coenen van „zinledig en zinloos”. Tegenover zijn eventueele bewijzen stel ik er geene, ik zet daartegen mijne overtuiging, die ik zal handhaven.

Er wordt mij gevraagd, eenige „algemeen menschelijke idealen” te noemen, waarvan de vrouw als draagster kan worden beschouwd.

De term „algemeen menschelijk ideaal” is mij geweldig duister. Een ideaal is voor mij iets streng persoonlijks, en ik tracht mij te vergeefs een bepaald algemeen menschelijk ideaal voor te stellen. Daarom juist heb ik „het ideale” niet nader willen qualificeeren; mij dunkt, dat een ieder dat voor zich zelf weet en 'took van een ander niet zal verstaan. Ik wil wel beproeven u uit te leggen, waaraan ik gedacht heb, toen ik het citaat in mijn stukje invoegde.

Het ideale is voor mij al het mooie, wat van de oudste tijden tot in de verre toekomst heeft en zal bestaan, al 't geluk, wat door een mensch een ander wezen is aangedaan, onverschillig in welke tijden of onder welke omstandigheden. Elke goede daad, elke mooie gedachte is een onderdeel van 't ideale der wereld, en het is de taak der vrouw bij uitnemendheid dit aan de volgende geslachten te openbaren. Aan de vrouw vooral is het als meisje, als volwassen vrouw, maar bovenal als moeder gegeven de wereld door haar liefde te steunen en geluk te verspreiden.

Dit zijn geen beweringen, die bewezen kunnen worden; men kan er voor zich van overtuigd zijn door wat men rond zich ziet, en men kan het door zij daden prediken.

Ik heb hier niet de vrouw tegenover, of boven of beneden den man willen stellen; ik voor mij geloof niet dat die twee best te scheiden zijn. Dit weet ik heel zeker, dat de vrouw in haar liefde tot wat dan ook, leeft, en weet, dat 't een onderdeel is der eeuwige liefde. Zij is de schakel tusschen de opeenvolgende menschengeslachten en zij vooral zaait in de harten harer kinderen de liefde voor 't schoone

Het was inderdaad ontzettend weer; geen gewoon mensch waagde zich op straat; ja toch één, maar deze brengt bovenstaande ontkenning niet in gevaar, daar hij géén gewoon mensch was, zooals de loop van het verhaal U ontvouwen zal.

Bedoelde persoon was onze veertienjarige Eduard, gewapend met bloemenspuitje gevuld met peper, steekbeitel met of zonder heft en een stevig koord.

— Het weer was van dien aard, dat men 'n hond met geen stok naar buiten zou krijgen. —

Eduard floot 'en hoewel het geraas van den storm de zuiver weergegeven tonen van de eerste maten van het Cherzo uit de Sonate van Kuiler overstemde, keek Fox even op en volgde daarop zijn jongen meester op de voet. — Fox was geen gewone hond. —

We zullen trachten, den gedachtengang van den haastig voortstappenden jongeling te volgen, iets, wat ons eenige moeite zal kosten, daar Eduard in het korte oogenblik, dat hij in de huiskamer zijn zolen had zitten branden, met bewonderenswaardige snelheid vele feiten, welke toelichting

en goede en brengt die zoo van geslacht op geslacht over. Zij draagt de verantwoordelijkheid voor 't voortbestaan van 't haar toevertrouwde geluk, en of zij 't zich bewust is of dat zij 't bij intuïtie doet, zij is zoo de draagster van het Ideale.

T. W.

Een belangrijk adres.

Het komt mij voor, dat de Delftsche studenten het adres van de Sociaal Technische Vereeniging van Democratische Ingenieurs en Architecten zeer kunnen toejuichen.

Inderdaad is er een groote leemte in onze opleiding, wat het sociaal gedeelte betreft, en waar de tegenwoordige tijd in het teeken der arbeidersbeweging en der sociale wetgeving staat, daar is het te verwachten, dat juist op sociaal terrein de practijk steeds hogere eischen aan de technici zal stellen. Zij zullen plannen moeten maken voor de uitbreiding van steden, bouwverordeningen hebben samen te stellen, mede moeten kunnen oordeelen over de hygienische en sociale eischen aan woningen te stellen. Kortom, ieder die gelezen heeft, welke vakken het adres noodig acht, zal moeten erkennen, dat die zoo niet voor alle ingenieurs, dan toch voor velen onontbeerlijk zijn, willen zij later in hun werkkring met kennis van zaken kunnen optreden.

Ik acht het overbodig, hier nog nader op in te gaan, evenzoo de noodzakelijkheid der nieuwe faculteit van sociaal-technische ingenieurs te bepleiten; alleen wil ik nog wijzen op het groote belang, dat de studie der staathuishoudkunde, statistiek, arbeidswetgeving en arbeidstoestanden voor den a. s. ingenieur heeft, met het oog op de eigenaardige positie, die hij in eventuele conflicten tusschen kapitaal en arbeid inneemt. Het zij mij vergund dienaangaande een en ander te citeren uit een artikel, dat S. H. Stoffel in het Studenten Weekblad van 12 Febr. 1903 schreef, en waarop door professor Mr. B. H. Pekelharing de aandacht werd gevestigd in zijn artikel „Naar aanleiding van den 31^{en} Januari” in de Vragen des Tijds.

Stoffel schrijft: „.... (bij werkstakingen) zal van ons, „toekomstige ingenieurs veel gevergd worden. Hoe ook de „strijd tusschen kapitaal en arbeid zich ontwikkelde, aan „welke zijde ook de overwinning kome, de ingenieur, de „technische leider blijft noodzakelijk, ja, zijn beroep neemt „steeds toe in belangrijkheid. In den strijd staat hij in „tusschen het kapitaal en den arbeid — in vele gevallen „zal hij als tusschenpersoon, als middelaar moeten fungeeren; „en die positie zal hij nog lang blijven innemen. Wel is „waar behoort hij in oeconomischen zin tot de arbeiders, „maar zijne omgeving, zijn afkomst, zijn bezit dikwijls, „trekken hem tot de bezittende klasse.

„Voor hem is, voor de naaste jaren, in de gelederen van „één van beide zijden geen plaats open gelaten, de arbeiders „beschouwen hem nog niet als een der hunnen, tot het „kapitaal wordt zijne verhouding steeds lossen. Zijn taak is „den gang der productie zooveel mogelijk geregeld te doen „zijn, storingen in het bedrijf zooveel mogelijk te voor- „komen. Hij kiese, als technisch leider der productie, niet „à priori een bepaalde zijde, maar hij zorge, in staat te „zijn tot tactvol en verstandig optreden. Hij zorge, „met de toestanden der arbeiders bekend te „zijn, met hunne vakvereenigingen in overleg te treden,

behoeven, met elkaar in verband had gebracht. Sommen wij kortheidshalve deze feiten eenvoudig op:

1°. De storm woei uit het N. W. met een kracht van 10 Kg. per cM² zooals het Meteorologisch Instituut den volgenden dag publiceerde.

2°. Om 8.20 was het hoog water aan de Hoek van Holland, terwijl gemiddeld de Rotterdamsche klokken, zoo het mogelijk ware geweest, daarop te kijken, 8.35 wezen.

3°. De mededeelingen van Keesie.

Dit laatste punt verdient belangrijke toelichting:

Eduard was een echte jongen, maar daar hij geen gewoon mensch was, moet ik U alvast op de hoogte stellen van één van zijn eigenaardigheden, n.l. dat hij een buitengewoon aanpassingsvermogen bezat, dat, gevoegd bij een groote weet- en nieuwsgierigheid, hem deden omgaan met jongens van allerlei slag, waaronder hij vele vrienden maakte. Een van deze vrienden, Keesie genaamd, een jongen uit de allerlaagste volksstanden, had vooral groote aantrekkelijkheid voor Eduard. — Eduard was geen gewone jongen. — Wederkeerig was Keesie's genegenheid voor Eduard

„hun vertrouwen door een humanen omgang en een recht- „vaardige behandeling te winnen, hunne belangen te be- „pleiten bij de werkgevers. Hij neme kennis van de „teekenen des tijds, zorge op de hoogte te zijn met „wat er rondom hem gebeurt, zette zich niet met een be- „paalde meening tegenover de verschijnselen, die door hem „toch niet te keeren zijn”. Ook aldus bezien, blijkt dus, van hoe buitengewoon belang het voor ons a. s. ingenieurs is, dat de wijzigingen, die de adressanten in het ontwerp Hooger Onderwijswet wenschen te zien aangebracht, tot werkelijkheid worden.

Het wordt noodzakelijk geacht officieel een 5-jarigen cursus in te voeren. Die verandering, welke mij zeer wenschelijk toeschijnt, is echter volstrekt niet zóo ingrijpend, als dat op het eerste gezicht wel schijnt. Wanneer wij eens nagaan, hoe betrekkelijk klein het percentage is van de studeerenden, die in 4 jaar het ingenieursdiploma verwerven, hoe dat bij de mijningenieurs zelfs bijna niet meer voorkomt, dan geloof ik, dat men hier slechts de wettelijke sanctie vraagt op een toestand, die binnen korten tijd toch de feitelijke zal zijn. En vooral, wanneer de ingenieursstudie tot hooger onderwijs wordt bevorderd, dan is het gewenscht, dat deze niet voortgaat in examen-dressuur te ontaarden.

Nu zullen er natuurlijk vele ingenieurs zijn, die later weinig of geen sociale kennis van noode hebben in hun practischen werkkring. Alhoewel deze voor hen als staatsburgers niettemin allijd tot zekere hoogte gewenscht blijft, daar zou diepgaande studie in deze materie te veel zijn gevergd. Zoo blijve deze voor hen slechts in de hoofdzaken verplichtend. Maar vooral bij hooger onderwijs is het een beslist vereischte, dat althans de mogelijkheid bestaat, dat men zich in al die takken van wetenschap volledig kan bekwamen, welke men denkt later noodig te zullen hebben.

Wanneer alzo de sociale vakken aan de Technische Hoogeschool verwaarloosd blijven is deze eigenlijk den naam van „Hooge”school, van universiteit onwaardig.

Dat het op 't oogenblik het juiste tijdstip is, om met het adres voor den dag te komen, behoeft met het oog op het weder ingediende wetsontwerp betreffende het Hooger Onderwijs, geen naderen uitleg. Te hopen is het, dat er zich onder de belanghebbenden, onder de Delftsche studenten, een krachtige beweging organiseert om het adres te steunen. Dat zou ongetwijfeld de kans van een gunstige overweging bij regeering en parlement niet weinig vergrooten.

N. G. K.

Over Moraal.

(EXCERPT.)

In passiviteit is de wereld een wondere tuin en blijheid en stilte. Er is geen scheiding, geen werkelijkheid en men wil niets. Alle wisselingen worden geleefd van uit de Centrale Zon, die zich eindeloos emaneert en resorbeert.

Activiteit is het volharden in een emanatie en het daarbij afsluiten van de verbinding met de Centrale Zon; waardoor het geëmaneerde op zichzelf komt te staan, en iets positiefs, iets werkelijks wordt. Men begeert, men heeft idealen. De attentie richt zich, wordt polair, de Bron van Alles is verloren: men is geboren.

Maar een drukkend gevoel wijst nu en dan de plek aan,

zoo innig, dat hij hem bracht in de omgeving van zijn eigen bestaan, niet alleen door woorden maar ook door daden. Zoo introduceerde hij Eduard op een Zaternagnacht in Juni op plaatsen, wier beschrijving wij achterwege zullen laten, doch we zullen zien dat de kennis die Eduard daar opdeed, hem van groot voordeel waren op zijn tocht.

Mocht de voorbarige lezer het slechte ouderlijke toezicht op Eduard afkeuren, zoo moeten wij opmerken dat dit om den tuin was geleid. De familie Boeshout was n. l. de vorige zomer buiten geweest in een dorpje in de Langstraat bij Breda, de naam is ons helaas ontschoten. Daar Eduard den eersten tijd nog geen vacantie had, logeerde hij zoolang bij tante Marie, terwijl hij van Zaterdag tot Maandag mocht overkomen.

De beruchte Zaterdag, wier navolgende nacht hij doorbracht met Keesie in de hollen van ontucht en andere vreeselijke spelonken, bedacht hij een foefjesreden om niet over te komen, welke reden hij aan zijn niets vermoedende ouders meldde, terwijl hij tante Marie in de waan liet van zijn verblijf te . . . in de Langstraat.

waar men zich heeft afgesloten van eigen centrum, het geweten is de pijn van de afsluiting. Dan kan de genezing op verschillende wijze komen:

Bij een man: De afsluiting wordt een afscheuring. Het op zich zelf staande ideaal degenereert in intellectualiteit en spat uiteen in filosofie, waarna weer het Niets daar is.

Bij een vrouw: De afsluiting vervloeit weer, en het ignoreeren van de emanatie-op-zichzelf spiegelt zich in de aardse levensstemming als een ignoreeren van al het kwade, in de aardse levensdaden als een ontvluchten van al het mishagende, zonder transacties, waarna alleen het goede blijft, maar dan blijft weer alleen een Niets, een Stilte. Dat ontvluchten zal in den schijn van het nog niet ontvluchte intellect lijken op een rondlopen op aarde, rusteloos voortgedreven door het geweten, van geliefde tot geliefde geslingerd in steeds reiner fase, tot zij ziet, hoe de reinheid bij geen man te vinden is, waar zij de belasting met haar eigen zondig vrouwenlijf overal mededraagt, en zich ergens aan den oever der zee te sterven legt.

In dit terugzoeken van de stilte der Centrale Zon ligt de moraal. En „moraal-geboden” kunnen er uit afgelezen worden, hoewel die geboden gesproken in de taal der werkelijkheid, slechts een aanduiding kunnen zijn, want: „de natuur zal zich nooit in het begrip laten vangen”. Een „moraalgebod” vooronderstelt op zijn bepaalde wijze een verdwazing der aanschouwingswereld, en duidt aan den weg, daaruit te retireeren; in de aanschouwingswereld is geen verlossing, die is verdoemd.

De moraal, gesproken in de taal der werkelijkheid, is een negatieve. Men ontvlucht het kwaad, men bestrijdt het niet. Den Duivel houdt men een kruis voor, men gaat niet met hem vechten.

De vrouwelijke zelfbevrijding zal in zwevende vlucht-beweging voeren door daden tegen landswetten en gangbare moraal in — want deze alle zijn gericht tegen God, dienen om het Bestaan, het Leven, dat is het rijk van den Duivel te bestendigen — en tegen religieuze moraal in — want deze dempt begeerte niet alleen, maar kweekt berusting in gevangenschap en afzien van bevrijding — ze zal die daden strooien op haar pad, onbeschaamd, in wondere genialiteit schuifelend tusschen wetten en publieke opinie door, van edelen dégoût behoed, zich er tegen te stooten.

Haar weg zal voeren door moord, diefstal, leugen en echtbreuk, — zonder dat de wereld vat op haar heeft — naar zelfmoord,

De mannelijke zelfbevrijding onttrekt hem langzamerhand aan het maatschappelijk verband. leert hem nacht, heide en eenzaamheid zoeken, en brengt hem ten slotte op een onbewoond eiland, waar hij uitkijkt naar den horizon, omringd door vogels, die hem met verwonderde oogen aankijken, maar die hij niet ziet. Eten doet hij niet — sterven ook niet.

Of ook — hij wordt notaris, en rookt een pijp.

Te willen, dat andere menschen volgens de moraal zouden moeten leven, is uitgesloten; in hun bestaan ligt hun noodzakelijke immoraliteit.

LAU VAN DER ZEE.

Tusschen Ruhr en Emscher.

Het gaat hard tegen hard, daarginds in het zwarte kolenland van Rijnland en Westfalen. Scherper, beslist

Keeren wij nu weerom tot den steeds haastig voortstappenden jongeling, Feitelijk is het woord voortstappen hier niet op z'n plaats, want intusschen is Eduard de Blaak genaderd, welke reeds grootendeels door het steeds wassende Maaswater is ondergelopen; niet dan met de grootste voorzichtigheid en onder allerlei moeilijkheden gelukt het dan ook aan Eduard om vooruit te komen, terwijl hij nu en dan wachten moet op het dapper achter hem aan plassend zwemmende hondje. Eindelijk bereikt hij de Westerstraat, doch in plaats van deze in te gaan wringt hij zich tusschen een hekje door en blijft staan achter het huis van de hoek. Tot aan de knieën toe nat blijft hij even staan en haalt eenige keeren diep adem; lang gunt hij zich echter geen rust, want hoe vreemd het er moege lijken, hij rekent juist bij hetgeen hem nu te doen staat op de hooge stand van het rivierwater. - Vlak voor hem bevindt zich een kelder-raam, zonder glas, maar voorzien van ijzeren tralies. - Lustig plast het water naar binnen. - Met de punt van de steekbeitel, ditmaal zonder heft, wurmt Eduard het draaibaar traliehekje open en stapt daarna moedig naar binnen, steeds

dan hier stonden wel zelden twee partijen tegenover elkaar; grootscher, edeler strijd om menschelijkheid en recht werd wel zelden aangeboden. Ik wil daarmee geenszins zeggen, dat de beginnende worsteling van het Russische volk tegen het domme, middeneeuwsche tsaren-régime niet van veel dieper ingrijpend belang, van veel wijdere draagkracht is voor den verderen loop der wereldgebeurtenissen dan deze staking, of dat daarginds niet evenveel, niet nog meer ideëele krachten in het spel zijn, dan hier; maar we missen de duidelijke begrenzing, den vasten wil, die dezen strijd kenmerkt, die hem maakt tot een worsteling, die moet worden uitgevochten to the bitter end, tenzij hogere machten ingrijpen. Daarginds hebben we geen klaarheid van gedachten, die tot eenheid van handeling voert, wel één wanhoopsuiting. één „zoo kan het niet langer, verandering moet er komen, het koste wat het wil”, maar geen goed besef van wat er eigenlijk komen moet. Dáár staan aan de eene zijde een bourgeoisie, die voor haar ontwikkeling West-Europeesche toestanden noodig heeft, en als zij haar zin krijgt, Rusland sneller dan thans mogelijk tot een groot kapitalistischen staat zal maken, daarnaast een proletariaat, aan wiens vrijheidsgedachten de socialistische idee onafscheidelijk verbonden is, en een boerenstand, die wel het onhoudbare van zijn toestand voelt, maar niet ontwikkeld genoeg is om de oorzaken ervan te begrijpen en door zijn inertie de geheele revolutie dreigt te doen mislukken; daar ook is een regeering, die eveneens op twee gedachten hinkt, waar liberalisme en conservatisme om den voorrang strijden en inwendige verdeeldheid veroorzaken.

Niets van dat alles aan de Ruhr. Hier geen aarzeling aan de zijde van het kapitaal, dat blind vertrouwt op zijn macht, eerlijkheid als een paskwil en recht als een hersenschim beschouwt, maar hier gelukkig ook geen tweedracht in de gelederen der werkers, die eindelijk eens inzien, dat verschil in levensopvatting niet in den weg staan van gemeenschappelijke bestrijding van gemeenschappelijke nooden. En wel mag dit een wonder heeten. Niet voor de ondernemers, niet voor de steenkoolbaronnen van het Rheinisch-Westfälische Kohlen-Syndikat, die reeds jarenlang de Deutsche industrie beheerschen ten koste van hun volk en ten bate van hun brandkasten, zij hebben reeds lang ingezien, dat scheiding op grond van andere dan economische belangen hun geen voordeel aanbracht. Maar dat de mijnwerkers, dat een zóó groote menschenmassa van zóó heterogene samenstelling een dergelijke eensgezindheid ten toon spreidt, dat teekent! Dit heuchelrijk feit bewijst meer dan wat dan ook de snel voortschrijdende ontwikkeling van het volk. Maar het belicht ook het dringende van de omstandigheden. Immers, waar de Duitschers thans broederlijk optrekken met de Polen, die zij altijd met scheeve oogen hebben aangezien, wier geringe ontwikkeling en onverstaaenbare taal altijd groote hinderpalen waren voor kameraadschappelijke omgang, wier lagere levensstandaard (reden, waarom zij door de ondernemers hierheen gehaald werden), wier slechte organisatie en groot aantal (\pm 80.000) hen steeds neerdrukkend deden werken op de loonen, daar heeft dit zeker bijoorzaken. Maar ook de Duitschers onderling hebben hun getwist gestaakt, de neutrale „alte Verband” plukt thans de vruchten van zijn kalm, vrede-stichtend optreden van den laatsten tijd. Waar de christelijke organisaties, niet zoo zeer haar leden als wel sommige harer leiders zich vaak scherpe hatelijkenheden en oneerlijke

(Zie vervolg Tweede Blad.)

gevolgd door Fox. Het touw aan een der scharnieren bevestigend, terwijl hij het andere eind stevig vasthoudt, wendt hij zich dan naar links, met de handen langs de muur tastend. - Ware het niet zoo stik donker, dan zouden wij gewis eenige emotie op zijn gelaat kunnen ontdekken, maar plots blijft hij met een lichte kreet staan, de emotie wijkt van zijn gezicht. - Het kwam uit zooals hij berekend had, de geheime deur was voldoende open.

Om het schijnbaar onlogische feit van een openstaande geheime deur te verklaren, moeten wij in eenige technische bijzonderheden vervallen.

De doodgewone huis-, tuin- of keuken- geheime deur was namelijk geconstrueerd op de wijze van een valluik. Een stevige ijzeren deur, bedriegelijk geschilderd in overeenstemming met zijn omgeving, was opgehangen aan 2 staaldraden, loopend over 2 katrollen en aan het eind voorzien van zware gewichten, welke de deur uitbalancheerden. Met één ding had de geheime constructeur echter geen rekening gehouden, en het is den goeden man niet kwalijk te nemen, n.l. met de verzakking van het huis. Deze labili-

TWEEDE BLAD

behoorende tot het STUDENTEN-WEEKBLAD
van 9 FEBRUARI 1905. No. 17.

strijdmiddelen tegenover de Verbändler veroorloofden, en waar de mijneigenaars niets onbeproofd lieten om het vuur der verdeeldheid aan te wakkeren, daar is dit thans geheel gebluscht en zijn alle krachten in eendracht geconcentreerd in een poging om de gemeenschappelijke eischen ingewilligd te krijgen.

Niet met geweld. De Duitse arbeider is voldoende politiek ontwikkeld om in te zien, dat het gebruik van geweld zijn kansen slechts verminderen kan, en hem de sympathie van geheel de beschaafde en weldenkende wereld, die hem thans ten deel valt, zou doen verbeuren; dat de regering, die hem nu blijkbaar wil helpen, in dat geval vlak tegenover hem zou staan. Zelfs geringe onordelikheden en onbeteekenende relletjes komen zoo goed als niet voor, dat waarborgt ons het heilige ontzag voor al wat politiek is, dat aan elken Duitser, van wat stand of kleur hij ook moge zijn, schijnt te zijn ingeboren. Maar met niet minder energie en taaie volharding zal hij vasthouden aan wat hij weet dat zijn recht is. En welke zijn nu zijn voornaamste eischen? Waarom is de staking uitgebroken met zoo'n onweerstaanbare kracht, dat de leiders, die de geringe kans om te winnen beseften, die niet rekenden, niet konden rekenen op de welwillendheid der Pruisische regering, en dus de toekomst donker inzagen, dat zij ondanks de uiterste inspanning niet bij machte waren het élan te breken, den stroom te keeren? Jarenlang zijn de grieven opgekropt, maar wat den beker deed overloopen was de ongemotiveerde, sarrende weigering der mijn-directies om den bergwerkers kolen voor hun eigen gebruik te leveren, de z.g. Hausbrandkohlen. Scherp werd deze uitdaging gevoeld als een inbreuk op een oerrecht van den werkmans. In oude tijden, toen de kolenlagen nog alleen aangetast werden door middel van horizontale gangen, van uit diepe dalen den berg ingedreven, toen het verbruik van steenkool slechts beperkt was tot de streken, waar zij op deze gemakkelijke manier te winnen was, toen haalde ieder er slechts uit, wat hij voor zijn eigen behoeften nodig had. Naarmate zich de industrie ontwikkelde, hield deze onsystematische afbouw op en werd bergbouw een zaak, waaraan meerdere personen gezamenlijk hun krachten moesten wijden, waar kapitaal voor vereischt werd. Maar de mijnwerker, nu niet meer op eigen risico arbeidende, maar in dienst van dit kapitaal, behield door de eeuwen heen het recht op een gedeelte van de met moeite losgewerkte kool, om daarmee zijn eigen haard te verwarmen. Waarom met deze gewoonte zoo plotseling, zoo hatelijk gebroken? Hebben de heeren nog niet genoeg aan hun 5, 10, 20, 30, 40 % dividend? Het is duidelijk, dat zij den strijd wilden, dat zij er niet tevreden mee waren, aanhoudend gedwongen rustdagen uit te schrijven „wegen ungünstiger Konjunktur“, dat zij wel degelijk een tijdelijken stilstand wenschten om de prijzen nog meer op te kunnen jagen.

Een andere oorzaak van wrok is het bekende „Nullen“, het hatelijkste van alle boetenstelsels. Ik kan me zoo levendig voorstellen, hoe irriterend het werken moet, wanneer men na volbrachte dagtaak van zijn werkplaats terug-

teit der fundeering was zoo erg, dat de deur in gesloten toestand een zeer belangrijke reet open liet.

Om het water nu geen vrije toegang te laten hadden de bewoners van het later te kwalificeeren huis het ijzeren gevaarte een eind opgehaald en daaronder een vloedplank opgesteld tot keering van de onwelkome vloeistof. — Deze mogelijkheid nu had Eduard, — Eduard was geen gewoon mensch — verwacht, daar het hun anders niet doenlijk ware geweest verder door te dringen. Keesie had hun n.l., indertijd niet de steen willen wijzen, waar men op moest drukken om de palen te lichten, welke de tegenwichten in hun hoogste standen hielden.

Met een ferme trap van zijn patent Amerikaansche laarzen, waardoor hij zich als een eerste klas voorwaarts deed kennen, vernietigde hij het samenstel van planten, 't klei voldoende om zich een doorweg te banen. Fox fluitende schreed hij thans behoedzaam voort in een eveneens stikdonkeren gang; plots vliegt met een zacht gejang Fox vooruit. Eduard volgt zoo snel mogelijk 't vindt even voorbij een hoek, zijn dierlijk kameraadje in een verwoed gevecht

keerende naar den schacht en bij zichzelf het verdiende loon berekenende naar het aantal gevulde wagens, dat men heeft kunnen afleveren, plotseling een dikke 0 achter zijn nummer ziet staan, hetgeen beteekent, dat één, soms meerdere wagens eenvoudig ongeldig zijn verklaard, zoodat men er geen betaling voor ontvangt. Ik erken, dat het noodig is te controleeren, of de afgeleverde wagens wel vol genoeg zijn, of de kool niet moedwillig met steenen is verontreinigd, en dat het zijn nut kan hebben, in zoo'n geval een waarschuwing te geven in den vorm eener geringe boete van Pf. 10, een systeem, waarvan ik de goede werking kan bevestigen, maar om voor zoo'n kleine onachtzaamheid den geheelen wagen ongeldig te verklaren, is onmenschelijk, en kan ook niet heilzaam werken, maar moet slechts de gemoederen opzetten, den wrevel doen stijgen. En zulks vooral, wanneer het nullen ophoudt, een boete te zijn, waar het toch voor door gaat, maar in werkelijkheid een geniepige korting op het loon wordt, zoodat in meerdere Westfaalsche mijnen het geval is, waar dag aan dag op iedere 15—20 wagens er bijna geregeld een wordt genuld. Waarom dan maar niet liever met open vizier gestreden en het loon per eenheid verlaagd?

Een andere kwestie is de veiligheid. Ieder heeft wel eens gehoord van de groote gevaren, verbonden aan het werk onder de aarde, vooral in kolenmijnen. Maar ook bekend is het, hoe gunstig een goede controle kan werken, vooral als die geoefend wordt door menschen, die met de omstandigheden vertrouwd zijn, die dus zien kunnen waar het gevaar dreigt, en die er vooral geen belang bij hebben, gedane waarnemingen te verzwijgen. Nooit mag het worden overgelaten aan de mijneigenaars zelve, die vaak terug zullen schrikken voor de kosten, aan een noodzakelijken voorzorgsmaatregel verbonden. Maar ook de arbeiders kunnen niet veel doen, zoolang zij afhankelijk zijn; vaak zullen zij het gevaar willens en wetens moeten trotseeren, daar zij geen tijd hebben het uit den weg te ruimen, willen zij een behoorlijk daggeld maken, dikwijls ook zullen zij dreigende voortteekenen onder zich houden, uit vrees uit hun brood te worden gestooten. Een goede arbeidsinspectie vermag veel, maar om in dit speciale vak haar functie goed te kunnen vervullen, moet zij worden bijgestaan door bekwame werklieden, door hun kameraden daartoe aangewezen, die op de hoogte zijnde van de locale verhoudingen, den inspecteur vrijmoedig kunnen inlichten, zonder vrees voor hun werkgever, gesteund als zij dienen te zijn door den Staat. In Frankrijk, België en Engeland, waar dit systeem of een dergelijk, meer of minder volmaakt, al sinds geruimen tijd is ingevoerd, is in den loop van een kwarteeuw het aantal ongelukken met doodelijken afloop per jaar en per 10.000 mijnwerkers gedaald van 30 op 15, terwijl het in Pruisen, waar een dergelijken inrichting nog steeds op zich laat wachten, vrijwel constant op 25 is blijven staan. Geen wonder, dat de aanstelling van arbeiders-controleurs één der geëischte hervormingen is.

En nu nog wat: loon en arbeidstijd. Er wordt vaak gezegd: de mijnwerker heeft het hardste lot. Ik betwijfel het. Misschien is dit een persoonlijke appreciatie, waar slechts weinigen het mee eens zullen zijn, hoe het zij, het is een vak, dat nooit gemist kan worden, waar heel onze maatschappij op steunt. Mijnen zullen er steeds zijn, en mijnwerkers ook. En dat is goed. Er zijn weinig beroepen, die als zoodanig zoo verheffend op 's menschen geest en gemoed werken kunnen als dit. Waar de eeuwige nacht

gewikkeld. Bij het licht van zijn electrisch zaklampje blijkt de tegenstander van Fox een kolossale bulhond te zijn. Hoe lang zal onze dappere kleine Fox de ongelijke strijd kunnen volhouden? Maar Eduard zou Eduard niet zijn als hij zijn makkertje niet te hulp kwam. Met een werkelijk buitengewone behendigheid weet hij het bloemenspuitje een oogenblik te houden tegen het linker neusgat, van rechts gezien, van den grimmigen dog, en een belangrijk deel der peper naar binnen te blazen. De bulhond moet niezen, kijkt om dit te vergemakkelijken in het licht van het lantaarntje, hetwelk Eduard met de linkerhand op afstand houdt. Nog één oogenblik, de met den steekbeitel gewapende rechter doorboort des dog's hals.

Wordt vervolgd.

rondom tot kalmte en ernstig nadenken stemt, al vervalt dit dan vaak tot zwaarmoedigheid, die zich duidelijk op de gelaatstreken vastlegt — men zie het slechts aan de sympathieke portretten van mannen als Hué, Sachse, e. a., men kan het in ieder mijn-district ook waarnemen in de bleeke, gelidteekende gezichten der werkers — waar verder het alomtegenwoordige gevaar scherp opmerkingsvermogen en persoonlijke onverschrokkenheid opwekt, welke laatste helaas vaak in roekeloosheid overslaat, waar tegelijk het indringen in de geheimen der aarde en de rusteloze bedrijvigheid in dat ondergrondse labyrinth een combinatie van gedachten verwekt, die kenmerkend is voor onzen tijd, een verlangen naar technisch kunnen en wetenschappelijk onderzoek gelijktijdig, daar is het duidelijk welk een gunstigen invloed al deze omstandigheden op lichaam en ziel kunnen hebben. Kunnen hebben, zeg ik, maar dan is het ook noodig, dat de daartoe vereischte voorwaarden vervuld worden, dan mag het niet voorkomen, dat een te lange arbeidstijd in kolenstof en dynamietdamp, in modder en bedorven lucht, vernietigend werkt op het gestel, dat worm- en oogziekten, gevolgen van bekrompen zuinigheid der directies en verwaarloozing der mijn, den werker in leven aantasten en zijn stoere lichaam vroegtijdig sloopen, vóór alles, dan moet een behoorlijk loon worden uitgekeerd. Ik zal hier niet in den breede gaan betoogen, dat dit wel kan; dat weet iedereen die de jaarlijksche winstcijfers eens even inziet; neen, het moet! Of is het geen schande, dat na rusteloos gezwoeg van 's morgens vroeg tot 's middags, vaak nog een überschicht moet worden gewerkt om in de behoeften van het gezin te voorzien, dat zoo velen genoodzaakt zijn, naast hun werk in de mijn nog een of ander bijbedrijf ter hand te nemen, hetzij slager, schoenmaker of wat dan ook, om aan den kost te komen? Ik heb eens samengewerkt met iemand, die tot 's middag 4 uur mijnwerker was, en het verdere gedeelte van den dag de functie bekleedde van veldwachter van zijn dorp. Dit was nu toevallig niet aan de Ruhr, doch in het Akensche, maar dat doet er niet toe, aan de Ruhr is het net zoo. Men zou het komisch kunnen vinden als het niet zoo treurig was. En een arbeidsduur van 8 uur van dag tot dag, d. w. z. in- en uitvaart inbegrepen, zal toch werkelijk wel geen buitensporige eisch zijn, als men bedenkt, dat een korte werktijd het eenige middel is om het lichaam gezond en sterk te houden, dat lichaam, dat toch reeds zóóveel te verduren heeft, dat in den regel vóór het 45ste jaar reeds versleten is, dat een 50-jarig mijnwerker een groote zeldzaamheid is en er als een grijsaard uitziet, terwijl nog oudere practisch niet voorkomen.

Ten slotte wilde ik nog iets zeggen aangaande het sluiten van mijnen, waarover zooveel te doen is. Ieder zal inzien, dat het feit op zichzelf niets vreemds heeft, dat het hoogst natuurlijk en onvermijdelijk is, dat de mijnbouw zich langzaam verplaatst. Naarmate de dichter onder de oppervlakte gelegen kolenvoorraden aan de Ruhr uitgeput raken of te moeilijk verder ontgonnen kunnen worden, zal men de meer naar het Noorden gelegen terreinen moeten aantasten, waar het kolengebergte wegduikt onder de steeds machtiger wordende cretaceïsche mergels, wier waterrijkdom vroeger een onoverkomelijke hinderpaal voor exploitatie daarstelde. Het is dan ook een feit, dat het zwaartepunt van het district zich steeds noordelijker verplaatst; waar het vroeger vlak aan de Ruhr lag, is het nu reeds geruimen tijd aan de boorden der Emscher gelegen en zal binnen afzienbaren tijd de Lippe bereikt hebben. Waar vroeger Essen, Bochum en Dortmund de centra waren, wordt deze rol hoe langer zoo meer overgenomen door Gelsenkirchen en Recklinghausen. Dit is de gang, daar kan men niet omheen. Een andere vraag is het echter, of het buiten werking stellen van bepaalde mijnen op het oogenblik wenschelijk is. De Louise Tiefbau. b. v., eene uit de vele die gesloten zijn of op het punt staan het te worden, is een aanzienlijke mijn, die in de laatste jaren geen winst oplevert, en die dus natuurlijk gesloten moet worden, van ondernemersstandpunt beschouwd. Immers, zij kunnen hun kapitaal beter beleggen in mijnen, die wel winst opleveren. Maar of dit met het oog op Duitschlands heil wel wenschelijk is, komt mij minstens twijfelachtig voor. De kolenvoorraden toch van den Duitschen bodem zijn geenszins onbepikt en als men nu slechts die lagen ging exploiteeren die voordeel opleveren, zou men de toekomst zwaar belasten. Een eenmaal verlaten kolenmijn, die niet geheel is uitgeput, zou later slechts met enorme kosten geopend kunnen worden, indien dit al mogelijk ware, en daarom zou het wenschelijk zijn, als de Pruisische Staat ertoe kon besluiten, alle concessies in te

trekken en de geheele exploitatie over te nemen, ook die der minder of niet rendabele mijnen, al moest dan het winstcijfer dalen. Dan zou men oordeelkundig te werk gaan, nu wordt er al zeer oneconomisch met de onderaardsche schatten omgesprongen. Dat dergelijke motieven niet het minste vat hebben op de heeren van het Syndicaat, gaat zonder zeggen; evenzeer is het duidelijk, dat zij zich al heel weinig bekommeren om het lot der werklieden, die door een plotselinge sluiting broedeloos worden gemaakt. Met een weinig goeden wil en nog minder moeite ware de verplaatsing van de eene mijn naar de andere gelijkelijk te bewerkstelligen, zoodat niet geheele dorpen door de catastrofe behoeften te worden getroffen, en dat men zich op het onvermijdelijk komende kon voorbereiden. Waarom gebeurt dit niet? Oeh, de naam van het Syndicaat waarborgt ons wel, dat het niets zal doen dan wat direct voordeel oplevert en de afzonderlijke mijn-directies zijn al even menschlievend.

En thans is er staking. In de donkere diepten klinken niet meer de doffe knallen van kruit en dynamiet, van Schlägel en Eisen; aan de oppervlakte ziet men de reusachtige wielen, paarsgewijze hoog in de lucht, die anders de kabels geleiden en, in tegengestelden zin draaiende, trillend en blikerend de zonnestralen stuksnijden, nu in eigenaardige rust. In de straten ontmoet men groepjes mijnwerkers, met lijdensstreken op de bleeke gezichten, maar met onverzettelijken wil om te winnen, al moeten ze er ook weken lang voor hongeren. Wie het winnen zal: We weten niet, maar onze sympathieën zijn bij hen. Wij mijningenieurs van Delft voelen allen zonder uitzondering veel voor die kameraden, met wie wij in nachtelijk donker hebben samengewerkt, die ons voor stortende steenen beveiligd en voor ongelukken behoed hebben, wij kunnen hun niets dan goed toewensen.

En hun regeering, hoe weinig welwillend zij anders in dergelijke gevallen ook moge geweest zijn, schijnt thans huip te willen brengen. Wat haar hiertoe voert, late ons koud, wij appreciëren de bedoeling, en nog meer zullen wij daden appreciëren. Tot zóólang moed gehouden, kameraden en de zege zal uw deel zijn. Glück auf!

M. I.

Op de grenzen.

Er was eens een man in Palestina die zeide: Heb uw naasten lief gelijk u zelven. Maar er is in de herinnering niet veel meer overgebleven van dien man en vooral niet van dat wat hij eens zeide, ja toch, er bleef iets en dat is zijn naam. En dien naam hebben zich toegeëigend die menschen, die zich al het andere ook toeëigenden, de weelde en het gemak en de kunst en wetenschap en het geld en de vette goederen der aarde. En eigenlijk is dat vrij begrijpelijk want de duivel draait alles op den grootsten hoop. Men zou het niet gelooven dat er werkelijk eenig verband was tusschen die bezitters van dien naam en den vroegeren drager en toch is het zoo, wel niet meer dan een geschiedkundig verband, maar toch een verband. En er was eens een man in Palestina die iets vertelde over kameelen, rijken en oogen van naalden hoe en in welk verband herinnert men zich niet goed meer of tenminste diegenen op wier herinnering het toch maar alleen aan komt, dat zijn die met den naam, hebben er niet veel lust in, het is ook zoo lang geleden en Palestina was ook zoo'n heel ander land, maar de naam klinkt toch heel aardig.

En van het Oosten is er opgegaan een rood licht, een licht niet is gekomen van hen met den naam, maar van hen die misschien in hun binnenste iets bewaard hebben van al die oude dingen in Palestina, iets dat spreekt van iets hoogers en beters dan zij met den naam leveren kunnen, iets dat doorklinkt door de slagen der Nagavaken en de kreten der gewonden en stervenden. En zij met den naam sidderen.

Want zij vreezen dat licht, die tonen die spreken van iets nieuws, iets beters voor die anderen, want voor hen is dat slechts verlies, verlies van alles en ook van den naam. En voor zich uit zien zij een zwarte grillige lijn met veel rood omrand en daar achtig heel vaag iets anders. Zij zien de Grenzen.

Maar de slagen der Nagavaken klinken niet slechts boven de aarde, neen zij klinken ook daaronder, en al is ook de vorm anders, het feit blijft hetzelfde; het is de strijdwijze van hen met den naam, van hen die den zwarten man uit-

zuigen en misbruiken totdat hij zich grommend van ingehouden toorn onder de voeten van zijn onderdrukkers kromt en dan lispelen zij „Heere vergeef het hun want zij weten niet wat zij doen” want er zijn zekere dingen die zij zich soms zeer goed weten te herinneren. Maar ook hier is opgegaan het roode licht, het kwam van onder de aarde uit de duisternis, waar zij die den naam niet hebben, zich moeten ophouden. En nu schijnt het, vereenigd met dat uit het Oosten over de geheele wereld en er is niemand die er de oogen meer voor kan sluiten. En er klinkt een steeds helderder wordende toon die, opgekomen uit de stilte der duisternis, aan zal zwellen tot de machtige accoorden der toekomst. En er zijn er ook hier, die sidderen, want zij zien de Grenzen.

En wij staan op die grenzen, die sinds den 22sten Januari zooveel duidelijker zichtbaar worden; ja wij staan er op in dubbelen zin. Want er is een klasse van personen, die als zoodanig nog staat op de scheidingslijn van hen met den naam en hen die den naam niet machtig konden worden en die zoowel aangewezen is op een eigenaardige plaats in de grensstrijden die voor ons staan. Moet er gekozen worden? IJdele vraag, er is gekozen. 1903 deed het tenminste bij ons zien. Wie herinnert zich niet de helden van Lokomotief en Weerbaarheid en aan den anderen kant de medestanders van het roode recht? Over de eersten niet veel gezegd; ieder die uit werkelijke overtuiging handelt, heeft recht op hoogachting al is het ook maar van die soort, die wij hebben kunnen, voor de ophoudende en vernietigende krachten der natuur, kortom wij eeren hen als:

„Een Teill von jener Kraft,

Die stets das Böse will und stets das Gute schafft”.

Maar zij die zich voelen op de Grenzen van het oude en nieuwe regime die in de soms nog onbeholpen pogingen der verdrukten meer zien dan een gevolg van de agitatie van hen door degenen die den naam hebben „uitgesloten uit de gemeenschap Gods”. Wij kunnen niet anders verwachten, dan dat zij een strijd, zij het dan ook verderaf, met onverschilligheid zouden gadeslaan, integendeel, op hun steun kan worden gerekend. En nu „Der langen Worte kurzer Sinn”: Er is voor den strijd in het Ruhrgebied, een strijd eenig in de geschiedenis der vakbeweging en die de verreikende gevolgen kan hebben, steun, veel steun vooral geldelijke steun noodig, en onze opwekking gaat tot alle technisch studeerenden, zoo in dubbelen zin op de grenzen geplaatst tot allen tenminste die getoond hebben of nog willen toonen open oog en hart te hebben voor den nood van den opkomenden stand, om zooveel mogelijk bij te dragen tot de overwinning van het strijdend proletariaat.

FOLRAX.

Het Katholicisme.

(Vervolg).

Omdat we de Hervorming en 't Liberalisme niet voor alle landen kunnen behandelen nemen we als type Engeland, dat door zijn natuurlijke ligging de meest geleidelijke geschiedenisontwikkeling vertoont.

Onder de Normandische overheersing verkeerde 't Engelsche volk in volkomen knechtschap. Men zou kunnen zeggen, dat 't geen eigen geschiedenis had. De veroveringen en heldenfeiten der Normandische vorsten geschieden steeds ten zijnen koste. — De verzoening en samensmelting der beide rassen en de vrijwording der lijfeigenen zijn de twee grootste feiten, uit Engeland's geschiedenis. 't Eerste had voornamelijk plaats, toen Jan zonder Land door Philippe Auguste uit Frankrijk verdreven was, en de Normandiërs in hun wingewist een nieuw vaderland begonnen te zien. De Magna-Charta werd verkregen door samenwerking der Normandische edellieden en Saksische barons onder leiding der geestelijkheid.

Macaulay schrijft hierover 't volgende: „It is remarkable that the two greatest and most salutary social revolutions which have taken place in England . . . were silently and imperceptibly effected. They struck contemporary observers with no surprise and have received from historians a very scanty measure of attention . . . Is would be most unjust not to acknowledge, that the chief agent in these two great deliverances was religion . . . The benevolent spirit of Christian morality is undoubtedly adverse to distinctions of caste, but to the church of Rome such distinc-

tions are peculiarly odious, for they are incompatible with other distinctions which are essential to her system.”

Niet alleen in Engeland is dit gebeurd, maar vrijwel in alle Katholieke landen. De reden, dat alleen Engeland zijn constitutie bewaard heeft is deze, dat de Europeesche vorsten veel grooter macht hadden, hun wil door te voeren, dan de Engelsche, omdat zij ontzaglijke staande legers tegenover elkaar op de been moesten houden, terwijl Engeland, in de zee een natuurlijke verdediging vindende, daaraan niet zoozeer behoefte had. Zoo machtig waren de vorsten op het vaste land, dat ze de landskerk aan zich wisten te verbinden, om hun gezag te bevestigen. Daarom was een afval der burgers van de Kerk een gevaar voor den staat. Zoo zien we dan ook in de Middeleeuwen in Engeland nagenoeg geen geloofsvervolgingen. Om hun macht te vergrooten beproefden de vorsten daar een ander middel, nl. afscheiding der landskerk van de moederkerk, en zij werden daarin gesteund door den adel, die zijn groote macht door de vrijwording der lijfeigenen verloren had, en nu 't Koninklijk gezag ten eigen bate zocht te misbruiken. Toen zijn ook in Engeland verschrikkelijke geloofsvervolgingen begonnen.

De kerkelijke hiërarchie was in Engeland vrij zuiver, wat reeds hieruit blijkt, dat ze tot nu toe in de Anglikaansche kerk is bewaard gebleven. De moreele macht die de landskerk vormde naast de politieke was niet goed te vereenigen met dit gekuip van den adel, vandaar dat zij den koning volgden in de afscheiding der kerk.

Maar wat de Hervorming in-zich betreft, die kon hun weinig schelen. Dezelfde hovelingen en 't zelfde parlement vervolgden in alle heftigheid onder Hendrik VIII de Katholieken, onder Maria Tudor de Protestanten en onder Elisabeth weer de Katholieken. Hieruit blijkt ten duidelijkste dat 't hun werkelijk alleen te doen was zich zelf te verrijken en hun macht te vergrooten. Vooral van de minderjarigheid van Eduard VI (somerset protector) maakten de hoogwaardigheidsbekleeders van den staat gebruik om zich te verrijken met de kerkelijke goederen.

De hervorming is in Engeland met geweld doorgevoerd; nog onder Elisabeth was $\frac{3}{4}$ der Engelsche bevolking katholiek.

Daarom was 't mogelijk dat Maria Tudor koningin werd. Haar vroegere tegenstanders schaarden zich op de meest huichelachtige wijze aan haar zijde. Was 't wonder, dat de vervolging van andersdenkenden werd voortgezet? Maria Tudor staat als bloody Mary bekend in de geschiedenis. Onder Good Queen Beth echter werden de vervolgingen volgens Burke, wel vijfhonderdvoud verhaald. De pijnbank en vele allergemeenste vonnissen onder Maria afgeschaffd zijn door haar opvolgster weer ingevoerd. 't Geweldige beschavingswerk der kerkelijke hiërarchie ging geheel verloren. In verscheiden bisdommen stond $\frac{1}{3}$ der parochies zonder geestelijke bediening.

De centralisatie onder Elisabeth heeft zeker een geweldige beteekenis voor handel en scheepvaart gehad en voor de vorming der koloniën. De dwingelandij had een negatieve werking, doordat ze 't volk, door de Gothiek vrij geworden, in oppositie bracht en zóó een zelf-actie in 't leven riep, een begin van eigen leven, de vorming van een nieuwe maatschappij.

De reden, dat deze oppositie niet veel eer begonnen is, ligt in 't gemeenschappelijk gevaar, waarin én vorstin én volk verkeerden, tengevolge van den grooten oorlog met Spanje. Nauwelijks is 't gevaar voorbij, of de strijd wordt aangebonden en aan een stuk door gevoerd, tot aan 't protectoraat van Cromwell. De vorsten streefden naar reconstitueering van staat en kerk, de Puriteinen haatten alle koninklijk gezag. (*)

Jacobus II is niet aan de regeering gekomen zonder ingrijpende concessies. Willem III, een vreemdeling, evenmin. De politieke geschiedenis van dezen tijd hebben we reeds behandeld, genoeg zij op te merken dat de constitutioneele monarchie voor goed gevestigd werd en dat Engeland onder Willem III een machtig tegenstander werd van Lodewijk XIV. Om deze redenen beteekent Engeland in de 18e eeuw 't meest, 't wordt de leverancier van geheel Europa. Naar zijn staatsinrichting hebben zch de andere landen

(*) Vele lezers zullen 't natuurlijk met onze „beweringen” omtrent de reformatie in Engeland niet eens zijn. 't Is zeker niet in 't S. W. dat deze quaestie zal worden uitgemaakt. We verwijzen daarom naar 't belangrijk werk van den Protestantischen schrijver S. Hubert Burke Historical portraits of the Tudor Dynasty and the Reformation period, een werk dat te meer de aandacht verdient, omdat 't geheel berust op correspondenties, staatsstukken en archieven (b. v. v. rechtbanken) uit die tijden. Voor velen zal dit boek een ontzuuchtering zijn.

hervormd. In Engeland heeft 't liberale systeem 't heerlijkst gewerkt.

Door de verhouding, waarin de menschen na de Midden-eeuwen tot elkander stonden, nl. de vrijheid, maar ook eigen verantwoordelijkheid van alle individuen is een felle concurrentie-strijd ontstaan, die aan den eenen kant de reusachtige organisatie van productie, handel en verkeer, waar aan den anderen kant de ellende van groote volkmassa's ten gevolge heeft gehad. De Concurrentie-strijd brengt mee, dat op alles, dus ook op de arbeidsloozen zooveel mogelijk bezuinigd moet worden. De arbeiders, zwak, doordat ze van dag op dag leven, en door hun aantal, zijn volkomen aan de patroons overgeleverd, of liever aan 't koude kapitaal der naamloze vennootschappen.

De geheele industrie regelt zich naar de marktprijzen. Die goederen zijn duur, die 't meest noodig zijn, daarin wordt geproduceerd en zóo zou men meenen, dat in de menschelijke behoeften 't best wordt voorzien.

Door de afhankelijkheid, echter waarin zich geheele groepen menschen bevinden, komen hun behoeften niet zoozeer tot uiting, en is 't mogelijk dat er groote overproductie ontstaat in een tak van industrie, terwijl de menigte ellende lijdt.

Dit is de leemte in 't liberale stelsel, dat men de verplichtingen niet voelt, die 't voordeel, in een geordende, maatschappelijk samen te leven, met zich brengt, dat men de verantwoordelijkheid niet voelt voor 't nadeel dat men door eigen krachtsontwikkeling, anderen berokkent. 't Gaat niet uit van de bestudeering der onderling-menschelijke verhoudingen. Gesteld worden algemeen-geldende maatregelen getroffen omtrent de regeling der arbeidsloozen, zou dit de patroons in hun concurrentie hinderen? Hierin te voorzien is de taak van de wetgevende macht, maar hoe was actie in deze richting denkbaar? Daar, waar de heeren groot-producenten elkaar noodig hadden onstond een geweldige organisatie, maar verder ook niet. Men zou kunnen zeggen, dat de materie de menschheid beheerschte in plaats van andersom.

Deze leemte trad al dadelijk aan 't licht, toen door 't Continentale stelsel 't voornaamste afzetgebied voor de Engelsche productie verloren ging, vooral toen na den val van Napoleon bleek, dat 't vaste land in z'n eigen behoeften was gaan voorzien. Ontzettende crisissen waren daarvan 't gevolg.

Kon het anders? We hebben gezien, hoe in Engeland de bestaande maatschappelijke ordening in de 16^e en 17^e eeuw onderst boven gehaald werd. De menschen waren absoluut niet vereenigd, de wijze van samenstelling der regeering was geheel verouderd (Rotten bourgeois). We hebben er reeds op gewezen dat een nieuwe maatschappij haar bestaan begon. In de achttiende eeuw was ze nog heelemaal niet tot evenwicht, tot ordening geraakt. Was van een volksvertegenwoordiging, die met de werkelijke menschelijke verhoudingen te maken had, eenige gezonde actie te verwachten?

In de 19^e eeuw komen de menschen meer en meer tot ordening tot de natuurlijke groepen indeeling, naar hun beroep. Juist de concentratie van kapitaal in enkele handen heeft 't geringere volk tot actie gebracht, tot vereeniging, om een macht te vormen ter verdediging zijner eigen belangen. Immers door 't groot bedrijf kwamen hoe langer hoe meer rijkdommen onder 't bereik van een steeds grooter wordend aantal menschen, en dit prikkelde de armen tot 't voeren van een eigen actie; niet alleen om zich tegen uitbuiting te verzetten, maar om zelf te produceeren. Vooral in Engeland zijn groote coöperaties ontstaan, concurrerend tegen de beste ondernemers firma's. En zóo, door die groote kracht, die de arbeiders zelf gaan ontwikkelen vermindert 't gevaar, dat die machtige kapitalisten opleveren voor de politieke vrijheid der individuen, dat zij zich door hun invloed op de regeering zouden verzetten tegen de opkomst van 't volk. (Dit is reden, waarom in Engeland 't socialisme tot nu toe zoo weinig is doorgedrongen, maar hierop komen we terug).

Na 1830 breekt een schitterende periode van wetgeving aan. Toen 't kiesrecht was verleend aan de meest geschikten. De groote verdienste is deze, dat men de wereldlijke macht beschouwde als leidster der menschelijke ontwikkeling en niet als een afgesloten op zich zelf staande persoon, die van boven af alles regelt. 't Is merkwaardig, hoe de liberalen in dien tijd, voor een wetgeving omtrent de meest primitieve groepen indeeling der menschen, naar gemeente, provincie, van dezelfde beginselen uitgingen, waarop de geheele kerkelijke hiërarchie gebouwd is, en welke de

katholieke sociale actie uitbreiden wil over de indeeling der menschen naar hun bestaanswijze, hun beroep.

Men zag aan den eenen kant, hoe volkomen zelfstandigheid der steden en provinciën aan den eenen kant prachtig gewerkt had, omdat ze 't best wisten, hoe in eigen behoeften te voorzien, maar doordat b.v. de handel over 't heele land kon lijken door de slechte verkeerswegen, tollens en heerlijke rechten in één streek, werd 't gemeenschappelijk belang er door benadeeld. Algeheele centralisatie had uitstekend 't algemeen belang bevorderd maar in de hoogste mate versteend gewerkt (zie b.v. Colbertisme). Daarom ging men uit van de combinatie van de twee: autonomie en decentralisatie van actie en centralisatie van bestuur en contróle.

Bij de samenstelling der Kamers beschouwde men de menschheid als een geheel onafhankende massa, de kamers werden gekozen door menschen, in dien verkiezingsstrijd in geheel andere verhoudingen tegenover elkaar staande (politieke partijen), dan in werkelijkheid.

De menschen hangen niet als los zand aan elkaar, maar zijn naar hun bestaanswijze onderverdeeld in groepen, die volkomen in elkaar sluitende, elkaar aanvullende, zóo de maatschappij samenstellen. Daarom wil de Kath. Soc. Actie 't dáár op aansturen, dat de beroepsverenigingen zóoveel invloed krijgen in den staat, dat de geheele wetgevende macht daarop kan worden opgebouwd, om zóo naast de politieke macht een vertegenwoordiging te krijgen van de maatschappij. Over de samenstelling hiervan spraken we reeds

De „beroepsstanden” regelen innerlijke aangelegenheden en stellen elk naar hun sociale waarde 't lichaam samen, waarbij contróle op de onderdeelen en de algemeene wetgeving berust. Zóo krijgt men een in z'n geheel en in onderdeelen groeiende en bloeiende samenleving. (Zie ons 3^e stuk.)

In dien tijd was 't volk er absoluut niet rijp voor, tegenwoordig begint 't er, vooral in Engeland, iets op te lijken en daarom verliest de tegenwoordige staatsinrichting meer haar beteekenis en nemen de politieke kuiperijen toe.

In die vereeniging der menschen in groepen, in 't waarlijk binden der verschillende geledingen heeft Engeland 't Katholicisme gemist, de Kerkelijke hiërarchie, die een zuiver moreele macht moet vormen naast de staatsmacht en niet daaraan onderworpen. En 't zal 't meer missen, naarmate 't rijper zal worden voor een staatsvorm in dezen zin. Wil er van een wereldlijke macht een waarlijk leidende kracht uitgaan, dan moet haar samenstelling gelijken tred houden met de maatschappelijke ontwikkeling, mag dus niet in een vasten vorm gegoten zijn. Dan moet er een andere macht zijn, die 't evenwicht bewaart, dit is de Kerk, en door haar heerlijke samenstelling geeft ze die waarborg. Wij komen niet met hersenschimmen, ze heeft in deze richting in de middeleeuwen gewerkt. We hebben de oorzaken, die storing brachten aangegeven.

Hoewel nog onbewust, wordt dit gemis aan Katholicisme in Engeland sterk gevoeld. Zonder Ierland en Schotland waren in 1814 in Engeland 160 000 Katholieken, geen bisschop, 4 apost. vicarissen, 400 priesters. In 1899 of 1900 (?) waren er 1.500.000 Katholieken, één aartsbisschop, 17 bisschoppen, 3000 priesters en religieusen. Vooral de laatste jaren is 't aantal bekeerlingen groot. In 1898 waren er 1600. Sinds nam 't aantal toe (vooral in Wales), we bezitten daaromtrent echter geen opgaaf. En er hoort heel wat toe, om de vooroordeelen dezer wereld te overwinnen.

(Slot volgt.)

^^^

INGEZONDEN.

DELFT, 8 Februari 1905.

Geachte Redactie,

Beleefd verzoek ik U opname van het volgende:

Is er misschien iemand bereid om één avond in de week van 8-10 voor de Toynbee-vereeniging een club in de eerste beginselen van Algebra en Meetkunde te leiden, welke anders gestaakt moet worden door verhindering van den tegenwoordigen leider? Indien er iemand mocht zijn, verzoek ik hem hiervan kennis te geven aan onderstaand adres.

Met dank voor de plaatsing.

Achtend,

Uw dw.,

A. C. LOOS,

Oude Delft 49.

(Zie vervolg Derde Blad.)

DERDE BLAD

behoorende tot het **STUDENTEN-WEEKBLAD**
van 9 FEBRUARI 1905. N°. 17.

BERICHTEN EN MEDEDEELINGEN.

**SOCIAAL-TECHNISCHE VEREENIGING VAN
DEMOCRATISCHE INGENIEURS EN ARCHITECTEN.**

Lezing op Dinsdag 14 Februari 1905, 's avonds 8 uur,
in de Kleine Doelenzaal te Delft.

De heer P. L. Tak is verhinderd. Thans zal optreden
als spreker de heer J. W. C. TELLEGEN, directeur van het
Gemeentelijk Bouw- en Woningtoezicht te Amsterdam.

Onderwerp: Het Woningvraagstuk.

De Leden hebben vrijen toegang met ééne Dame.

Toegangsprijs voor niet-leden f 0,25, voor arbeiders f 0,10.

SNJEUNTOJOUNSELSKIP „FRISIA”.

Takomme snjeun, de 11e fên Sprôkkelmôanne, geârkômste
bei YPE KÂLT, op Havenstrjitte 36a, om 10 ûre.

AGENDA.

DEN HAAG.

Vrijdag 10 Febr. Geb. v. K. en W. Italiaansche Opera:
„Cavalleria rusticana; Il pagliacci”; 8 uur.

Ned. Tooneel: „Haar thuis”; 8 uur.

Zaterdag 11 Febr. Fransche Opera: „Le jongleur de Notre
Dame; Cavalleria rusticana”; 8 uur.

Zondag 12 Febr. Dierentuin. Italiaansche Opera: „Il bar-
bière di Siviglia”; 8 uur.

ROTTERDAM.

Vrijdag 10 Febr. Tivoli-Schouw. : „De doodevaart”; 8 uur.

Groote Schouwburg: „Filip Forsberg”; 8 uur.

Zaterdag 14 Febr. Tivoli-Schouwburg. Nederl. Tooneel:
„Dolle Fien; Wist hij 't?"; 8 uur.

Zondag 12 Febr. Groote Schouw. : „Filip Forsberg”; 8 u.

Tivoli-Schouwburg: „Een zondares”; 8 uur.

Maandag 13 Febr. Tivoli-Schouw. : „Een zondares”; 8 u.

ADVERTENTIEN.

Wegens vertrek naar RIJSWIJK:

**KAMERS ter overname
aangeboden.**

Adres KOORNMARKT 53.

Aangeboden voor 6 à 8 Heeren:
een degelijke KOFFIE- of EETTAfel.

Beste informatiën verkrijgbaar. OUDE DELFT 98.

Maison „HAAS”,

CUISINIER.

Koornmarkt 34.

Plaatsing voor Eet- en Koffietafel.
Uitzending van bussen.

Legende of Historie?

**De geschiedkundige geloofwaardigheid
der Evangelieverhalen** door TH. BENS DORP, ruim
140 bladz., 40 ct., per post 47½ ct.

Alom te bekomen of bij den Uitgever G. BORG, Prin-
senstraat 6 te AMSTERDAM.

Een bevoegd beoordeelaar schrijft in het R. K. W.:
„Dit werkje is zoo onderhoudend geschreven dat men
— althans zoo ging het mij — het niet ter zijde kan
leggen zonder het eerst geheel te hebben doorgelezen”.

Abonneert u op:

„SPORTKRONIEK”

Weekblad voor Sport.

Versijnt Donderdags.

Abonnementsprijs f 4,— per jaar (bij vooruitbetaling).

Uitgever:

J. WALTMAN JR. - DELFT.

REPETITOR

Organische en Anorganische Scheikunde
en Scheikundige Technologie.

M. SNEL, Technoloog,

KOORNMARKT 99, DELFT.

H. W. J. VELDHUIS, W. I.,

Geer 22,

repeteert Wis- en Natuurkunde,
Beschrijvende meetkunde, Mechanica en
Kennis van Werktuigen.

Bij **J. LOKKER**, Uitgever te VOORBURG, is verschenen:

OVER DE HOOGHE BETEEKENIS

DER

THEOLOGISCHE WERKEN

VAN

EMANUEL SWEDENBORG

EN DE

Verzoening die daarin gevonden wordt in den
tegenwoordigen strijd over

BABEL en BIJBEL,

met portret en facsimile, door G. BARGER.

Prijs f 1,25.

Bij iederen Boekhandelaar verkrijgbaar.

Voorhanden bij J. WALTMAN Jr.:

een serie Postkaarten,

met afbeeldingen van de

verschillende gebouwen der P. S.

Deze serie wordt steeds uitgebreid.

Verkrijgbaar à **3 cts** per stuk.

Café-Restaurant HOTEL CENTRAL.

Levering van Déjeuners, Dinners, Soupers, Koude en Warme Schotels.

Uitstekende gelegenheid om te Dineeren ook bij abonnement.

Verschillende appartementen voor Vergaderingen.

Pilsener Urquell. Spatenbier.

G. M. VAN DE SEIJP Hz., Cuisinier.

Bij J. WALTMAN Jr. te Delft is verschenen het 1e Nummer van
„De Gasmotoren Techniek”,
Maandblad gewijd aan de Techniek der Gasmotoren,
onder redactie van M. D. CHARLOUIS, W.-I.

 Prijs per jaargang / 4,25.

Van dit eerste Nummer zijn exemplaren op aanvraag ter kennismaking verkrijgbaar.

Abonnementen worden door iederen boekhandelaar aangenomen alsmede door den Uitgever J. WALTMAN Jr., Delft.